

Klaudia Kałużna
Remigiusz Rosicki

O narodnom interesu i ratio status: teorijska razmatranja

UVOD

Narodni interes je upoređivan sa pojmovima, kao što su: potrebe, ciljevi, prioriteta, preferencije, te vrednosti kojima upravlja država. Kao što vidimo, opšti pojam obuhvata više značenja, što otežava njegovu definiciju. Pored ove kategorije postoji i pojam ratio status. Ratio status (fr. *raison d'état*, lat. *ratio status*) u opštem značenju označava izm. ost. viši državni interes, superiornost državnog interesa nad drugim interesima i normama.¹ Sadašnje razumevanje ovog pojma treba povezati sa razvojem političke misli, a naročito sa načinom definisanja države u periodu emancipacije država od uticaja crkve. Od velikog značaja su i razmatranja o državi N. Makijavelija i F. Guicciardini², mada oni nisu koristili pojam ratio status nego *necessita* – neophodnost tj. nužnost.³ Reči Makijavelija sadržane u delu "*Razmatranja*

o prvih deset knjiga Tita Livija" važe za polaznu tačku definicije ratio statusa: *Kad se radi o spasu otadžbine, ne sme se rukovoditi onim što je pravedno ili nepravedno, milosrdno ili okrutno, pohvalno ili sramno. Bez obzira na sve, tada treba obraćati pažnju da joj se obezbedi opstanak i spase njena sloboda.*⁴

RATIO STATUS I NARODNI INTERES

Smatra se da je pojam ratio status prvi put upotrebio italijanski politički i istorijski pisac G. Botero u knjizi „O ratio statusu” (*Della Ragion di Stato*) u XVI veku. Na francuskom tlu je on prihvaćen od strane saradnika kardinala Richelieu – C. Le Breta.⁵ W. Buchner objašnjava da misao G. Botera odgovara tadašnjem savezu interesa Habsburške Monarhije i katoličkog sveta. Prema G. Boteru ratio status je primena sredstava neophodnih za uvođenje i proširenje vlasti nad narodima. Ovo je bilo od pomoći, izm. ost. kod opravdanja Habsburškog prisustva u Italiji. Kako za jedne mislioce Habsburško prisustvo bilo je determinanta opšteg dobra, za druge je predstavljalo čin opasnosti za ratio status njihovih država.

¹ *Słownik wyrazów obcych*, PWN, Warszawa 1995, s. 929.

² J. M. Parent, *Machiavelli's Missing Romulus and the Murderous Intent of The Prince*, *History of Political Thought*, nr 4 (Vol. XXVI), 2005, s. 1 – 21.

³ N. Machiavelli, *Księżę*, Wyd. Zielona Sowa, Kraków 2006.

⁴ Prevod citata iz knjige: N. Machiavelli, *Wybór pism*, PIW, Warszawa 1972, s. 612.

⁵ J. Malarczyk, „*Racja stanu*” w *ujęciu Giovanniego Botero*, u: *Problemy teorii i filozofii prawa*, KUL, Lublin 1985, s. 161 – 172.

Na primer, za Mletačku Republiku je predstavljalo opasnost za njeno postojanje i nezavisnost – što je istakao izm. ost. T. Boccacini.⁶

Za Makijavelijevu politiku “lava i lisice” često se kaže da je nemoralna. Međutim, treba je stavljati u kontekst tadašnje evropske politike, u kojoj je čak i teologija služila određenim interesima. U tom pogledu nemoralnost nije bila osobina Makijavelijevih pisama (kao i njegovih istomišljenika) već političke prakse u raznim sferama tadašnje stvarnosti. Kritika N. Makijavelija je proizilazila takođe iz debate o religiji, koja se zasnivala na determinizmu ljudskog života u zavisnosti od božje volje, a šta je bila božja volja prema ljudskom *virtù*. U tom kontekstu prijatelj I. Loyole, P. de Ribadeneyera je napisao u svom traktatu o religiji i obavezama vladara: *Političari i učenici Makijavelija ne znaju ni za kakvu religiju, niti razmišljaju o njenoj neistinitosti ili istinitosti, ukoliko ona ne služi njihovom ratio statusu. Na taj način jeretici uništavaju neki deo religije, dok političari – celu religiju. Jeretici su neprikriveni neprijatelji katoličke crkve – pred njima treba da budemo na oprezu;*

⁶ W. Buchner, *Wojna i konkwiata. Hiszpańska myśl polityczna Złotego Wieku*, OMP, Kraków 2007, s. 137 – 160.

*političari su svakako lažni prijatelji, ali i pravi unutrašnji neprijatelji, koji „lažnim poljupcem mira” ubijaju kao Juda, odeveni u ovčije kože, rasteruju poput vukova Gospodinovo stado i pod imenom i maskama katolika, iskorenjuju, uništavaju, dovode u propast katoličku veru.*⁷

A. Rzegocki ističe, da je sam pojam ratio status menjao svoje značenje tokom vekova. Tako u XVI i XVII ratio status je bio korišćen za opravdanje pokušaja emancipacije raznih političkih subjekata (kneževine, kraljevine i dr.) i konsolidaciju narodnih subjekata, a u periodu apsolutističkih država postao je paradigma spoljne politike. U XIX veku ratio status je bio od pomoći pri vraćanju u život subjektivnosti naroda bez sopstvene države ili spajanja razbijenih naroda.⁸ A. Rzegocki ističe anahronizam pojma ratio status u drugoj polovini XX veka, koji je u mnogim zemljama poistovećen sa apsolutnom vlašću i superiornošću državnog interesa nad interesom građana.⁹ Ukoliko se može slagati sa tim direktivama po pitanju ratio statusa,

⁷ Citat prema: *Tratado de la religión y virtudes que debetener el Príncipe christiano para gobernar y conservar sus Estados, contra lo que Nicolás Maquiavelo y los políticos de ese tiempo enseñan*, Madrid 1595, u: W. Buchner, *Wojna i konkwiata. Hiszpańska myśl polityczna Złotego Wieku*, OMP, Kraków 2007, s. 155.

⁸ A. Rzegocki, *Racja stanu a polska tradycja myślenia o polityce*, OMP, Kraków 2008, s. 15 – 33.

⁹ *Ibidem*, s. 17 – 18.

utoliko sa istom kategoričnošću se ne može reći isto za kategoriju narodnog interesa.

A. Rzegocki izdvaja tzv. dve tradicije mišljenja o *ratio statusu* – klasičnu i savremenu. Klasična tradicija se zasniva pre svega na intelektualnoj tekovini antičkog doba i srednjeg veka. Interes države i državna prava su „ugrađeni” u širu konstelaciju bića, tj. upisuju se u red, koji je stvorio ili Bog ili priroda. Savremena tradicija se formirala od XVI v. U ovoj tradiciji interes države i njena prava postali su za vladare važniji od drugih bića i ideja.¹⁰ Naravno, nemoguće je povući oštru granicu između tradicija. Međutim može se reći da su se obe tradicije uzajamno prožimale.

U današnje vreme je sam pojam formulisan i definisan na više načina. Primera radi, Z. J. Pietraś deli pojam *ratio status* na tri grupe: pojam koji ima u vidu безусловnu superiornost interesa države nad drugim interesima i normama, pojam koji ima u vidu relativnu superiornost državnog interesa nad drugim interesima i normama, kao i pojam koji ima u vidu autonomiju državnog interesa nad pravnim i moralnim normama.¹¹ Međutim

¹⁰ *Ibidem*, s. 25 – 29.

¹¹ Z. J. Pietraś, *Racja stanu w polityce zagranicznej państwa*, Studia Nauk Politycznych, nr 5, 1986, s. 91 – 93.

Z. Rykiel poistovećuje *ratio status* sa genezom postojanja države, tj. uslovima sa kojim je vezano postojanje države. Država, isto kao i u razmatranjima Aristotela, postaje samo u sebi dobro – opšte dobro. U tom slučaju *ratio status* predstavlja funkciju državnosti, političkog sistema i geopolitičke situacije. Po Z. Rykielu bitni elementi *ratio statusa* su: bezbednost, nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet.¹² R. Kuźniar analizirajući bezbednost kao opšti pojam, obraća pažnju na razlike između *ratio statusa* i narodnog interesa, ali ne povlači jasnu granicu između ta dva pojma. Piše da je moguće reći da je bezbednost nerazdvojno vezana za životne narodne interese. *Ponekad je ona definisana kao ratio status, ali se taj pojam često zloupotrebljava u trenutne političke svrhe i treba biti oprezan kako kod upotrebe tog pojma, tako i kod njegovog prihvatanja u raznim idejnim i političkim kontekstima.*¹³

Kategoriju narodnog interesa treba usko povezivati sa sferom politike. Narodni interes je prioritet spoljne politike koju vodi država. Sa jedne strane sadrži postulate, što omogućuje državi (njenim

¹² Z. Rykiel, *Podstawy geografii politycznej*, PWE, Warszawa 2006, s. 37 – 38.

¹³ R. Kuźniar, *Bezpieczeństwo w stosunkach międzynarodowych*, u: E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika*, WUW, Warszawa 2006, s. 143.

predstavnicima) predstavljanje svog stava, koji se tiče ciljeva i vrednosti, koji su za nju od vitalnog značaja. Zato je reč o životnim interesima (*vital interests*). Sa druge strane predstavlja okvirnu konstrukciju za rad u okviru realizacije određenih životnih interesa. Kako predstavnici države i njeni organi, tako i samo društvo može da bude predstavnik narodnog interesa. Ipak, iz definicije, interes ima opšti karakter i tiče se, u tipskom tumačenju, svih subjekata u državi. Kad je u pitanju narodni interes pretpostavlja se svesnost prioriternih ciljeva, volja da se realizuju, kao i njihova manifestacija unutar države i u odnosima između drugih država. K. Żukrowska piše *da je taj pojam u prošlosti označavao definisanje narodnog interesa u skladu sa nezavisnim ciljevima date države. U sadašnje vreme, u uslovima internacionalizacije privrede, uz prisutne jake veze uzajamne zavisnosti ne može se samostalno odlučivati o interesu date zemlje. Naime, izčezle su granice između date države i njenog međunarodnog okruženja (...) U tom kontekstu, pojačavanje tih uzajamnih zavisnosti postaje interes svake zemlje. Te uzajamne zavisnosti postaju garant nemilitarne bezbednosti date zemlje.*¹⁴

¹⁴ K. Żukrowska, *Pojęcie bezpieczeństwa i jego ewolucja*, u: K. Żukrowska, M. Grącik (red.),

V. Udalov razmatra narodni interes na osnovu dva prilaza, koji funkcionišu između istraživača, koji vode poreklo iz zemalja suprotnih blokova za vreme hladnog rata – SAD i SSSR.¹⁵ Prema njegovom mišljenju kategorija narodnog interesa kod američkih istraživača svodi se na potrebe, teleološke determinante, kao i na razloge ljudskih ponašanja koji ne podležu pregovorima (na svakom nivou – od individualnog do međunarodnog). Sastavni delovi interesa su – u takvim prilazima – pojmovi kao što su opstanak, bezbednost i identitet. Iz toga proizilazi činjenica da je bezbednost jedan od glavnih elemenata narodnog interesa. Ovi prilazi ipak ne vode računa o dinamici procesa vezanog za nacionalni interes. Šta više, vrednostima je pridodat autonomni karakter prema potrebama. Kad su u pitanju istraživači koji potiču iz SSSR, interes je bio razmatran kao osnovni element motivacije, u čijem je centru bilo ljudsko mišljenje i delovanje, koji formulišu osnove, ciljeve i namere. Prema V. Udalovu ono što je nacrtalo pojam interesa u američkim prilazima, osim više

Bezpieczeństwo międzynarodowe. Teoria i praktyka, SGH, Warszawa 2006, s. 36.

¹⁵ V. Udalov, *National Interests and Conflict Reduction*, u: I. W. Zartman, V. A. Kremenyuk (red.), *Cooperative Security. Reducing Third World Wars*, Seracuse University Press, Seracuse New York 1995, s. 61 – 77.

spomenutog prilaza, svodilo se na sledeće potrebe – na ono što ljudi hoće i za šta brinu, kao i na ono za šta ljudi kažu da hoće.

U slučaju sovjetskih prilaza interes je bio tretiran kao glavni elemenat konstruisanja spoljne politike države, ali nije imao autonomni karakter, tj. bio je samo jedna od karika u procesu donošenja odluka. Naime, sam interes je bio tretiran kao odraz potreba i rezultat njihove adaptacije. Prvobitnost potreba u odnosu na interese ističe I. Popiuk-Rysińska.¹⁶ Ukoliko je potrebama pripisan objektivni karakter (objektivni determinant), utoliko je interes subjektivan. Interes kao sastavni deo politike je stajao na granici između subjektivnog razmišljanja kod donošenja odluka i objektivne stvarnosti. Iz ovog proizilazi da sama činjenica, da se politici pripisuje interes, ima za posledicu svrstavanje interesa u skup subjektivnog karaktera. Dakle, dopušta se iracionalnost samog narodnog interesa. J. Kukułka objašnjava prilaz interesima na sličan način. Prema njegovom mišljenju *oni su bili forma izražavanja i usmeravanja realizovanih potreba. Istovremeno oni su karika koja spaja te potrebe sa ciljevima*

¹⁶ I. Popiuk – Rysinska, *Uczestnicy stosunków międzynarodowych, ich interesy i oddziaływania*, u: E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *op. cit.*, WUW, Warszawa 2006, s. 107 – 108.

*naroda, država ili njihovih upravljačkih grupa. Zato interesi nose običnu, subjektivnu lepotu subjekata koji ih izražavaju, i koji svoje ocene, predstave i aspiracije vezuju uz određenu stvarnost. Subjektivna volja realizacije datog interesa vodi ka formulisanju cilja aktivnosti subjekta. Na taj način uzajamna zavisnost potreba, interesa i ciljeva stvara unutrašnji mehanizam svih procesa internacionalnih uticaja.*¹⁷ Prema prilazu Kukułka potrebe imaju ne samo objektivnu dimenziju kako je istakao V. Udalov, nego tri dimenzije. To su: potreba kao objektivna osobina i neophodan uslov, potreba kao subjektivni osećaj određenog nedostatka, kao i potreba u realnom značenju kao stanje nedostatka dovoljnih uslova za život i razvoj.¹⁸

U proučavanju međunarodnih odnosa, kao i same politike, važna kategorija su vrednosti. Prema V. Udalovu vrednosti nisu jednostavno povezane sa procesom stvaranja politike. Prema njegovom mišljenju vrednosti imaju karakter autonomnog faktora delovanja u procesu preduzimanja političkih radnji [vidi crtež br. 1]. Potrebe, kao što je ranije

¹⁷ J. Kukułka, *Zaspokajanie potrzeb i rozwiązywanie konfliktów w stosunkach międzynarodowych*, u: E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *op. cit.*, WUW, Warszawa 2006, s. 253.

¹⁸ *Ibidem*, s. 252 – 253.

pomenuto, imaju objektivni karakter, a interesi u procesu donošenja političkih odluka dobijaju subjektivni karakter. Postoji više nivoa ciljeva između interesa i određene političke radnje. Primera radi, ako pretpostavimo da je cilj Rusije postići veći uticaj na međunarodnu politiku i obnoviti svoje ranije pozicije, manji ciljevi će biti slabljenje političke pozicije drugih subjekata, ekonomski razvoj, investicije u drugim zemljama i dr. Kod ovakve pretpostavke interes se može svoditi na opšte ciljeve, zajedno sa njihovom unutrašnjom složenošću, dok između nivoa interesa i cilja se mogu uzeti u obzir različite motivacije.

I. Popiuk – Rysińska piše da su interesi učesnika međunarodnih odnosa odrazi njihovih uzajamnih relacija. *Prvo, definišu poželjna stanja odnosa između učesnika i njegove sredine. U opštim crtama, radi se o odnosima, koji u maksimalnoj meri garantuju opstanak i razvoj učesnika. U te odnose ubrajaju se: interesi bezbednosti, nezavisnosti, identiteta, učešća u međunarodnom životu, korisne međunarodne saradnje. Drugo, interesi izražavaju poželjna stanja pojava i međunarodnih procesa, kao i međunarodne sredine. U njih treba uvrstiti i interese zaštite i ojačanja mira, zaštite ljudskih prava, razvoj međunarodne*

*trgovine, razvoj međunarodne saradnje, institucionalizacija međunarodnih odnosa (...) Treće, interesi definišu poželjne statuse, pozicije i međunarodne uloge, za učesnike.*¹⁹

Na teorijskom nivou se mogu vršiti razne kategorijske demarkacije. Problem je, ipak, taj što je spoljna politika sastavni deo politike države, koju vode političari, koji se ne služe jasnim naučnim jezikom, što zadaje probleme oko definisanja osnovnih pojmova. Dobar primer može da bude govor poljskog ministra inostranih poslova R. Sikorskog, koji određuje prioritete poljske spoljne politike: *Inostrana politika, svakodnevna saradnja, konfrontacija država i naroda, kao i preplitanje njihovih ciljeva i interesa je kao ogledalo u kojem se možemo ogledati kao zajednica. U njemu se vidi veličina ili manjkavost, prestiž ili potcenjivanje, razvoj ili pad. Promenljivost tih faktora u vremenu pokazuje odakle smo došli, ko smo i šta treba da uradimo da ojačamo Republiku Poljsku.*²⁰

¹⁹ I. Popiuk – Rysińska, *Uczestnicy stosunków międzynarodowych, ich interesy i oddziaływania*, u: E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *op. cit.*, WUW, Warszawa 2006, s. 108.

²⁰ *Saopštenje Ministra inostranih poslova na temu inostrane politike Republike Poljske u 2008. g.* (verzija nije zasnovana na skupštinskom stenogramu), u: <http://www.msz.gov.pl/files/ExposeMinistraSikorskiego.doc>, 7. avgusta 2008.

U šemi relacija između vrednosti, radnji, ciljeva, interesa i potreba, prema V. Udalovu, teorijske pretpostavke su sugerisale da interes predstavlja neki elemenat u čitavom procesu donošenja političkih odluka, direktno određenog od strane postavljenih ciljeva. Rezultat toga su razmatranje i opis interesa preko ciljeva pri analizi političkih radnji. Međutim, svaki od ciljeva može da bude povezan sa raznim brojem interesa u datom momentu. Podrobne definicije motiva lociranih između ciljeva i interesa približavaju ih ka ciljevima, dok opštiji prilazi naređuju da se tretiraju kao interesi (tradicionalni prilaz). Poslednja karika predstavljenih relacija su odluke. Stoga narodni interes može da se definiše kao nešto što čini država, ili bolje, nešto što visoki državni funkcioneri definišu kao državu.²¹ Dobar primer može da bude već spomenuti govor ministra R. Sikorskog na temu spoljne politike Poljske, u kojem on predstavlja vlastitu definiciju narodnog interesa, koja odgovara političkoj situaciji *ad hoc*: *Možda bi vredelo razmisliti o ubedljivoj definiciji „narodnog interesa” moderne Poljske. Verovatno ćemo se složiti da je najvažnije da naš narod ima*

²¹ E. S. Furniss, R. C. Snyder, *An Introduction to American Foreign Policy*, Rinehard, New York 1955, s. 17.

*osećaj kontrole nad svojom sudbinom. Ali nije dovoljno biti slobodan – treba još biti konkurentan. Dakle, treba da se ojačamo da bismo postojali. Ojačanje označava da Poljska dostiže nivo razvoja barem koliko i naše unijsko okruženje. Članstvo Poljske u Evropskoj Uniji inspiriše nas da izvedemo civilizacijski skok. Takav civilizacijski razvoj je apsolutno u našem nacionalnom interesu.*²²

U mehanizmu formiranja političkih odluka, koji analizira V. Udalov, ne uzima se u obzir uticaj javnog mišljenja na visoke državne funkcionere i njen autonomni karakter prema njihovim političkim odlukama. Ova koncepcija se fokusira na tradicionalnom pristupu nacionalnom interesu kao interesu države. Ipak možemo pretpostaviti apstraktnu situaciju u kojoj će narod reprezentovati druge interese, koji mogu biti neusklađeni sa političkim delovanjem. Primer može da bude otpor američkog društva prema učešću u vijetnamskom ili iračkom ratu. Tako predstavljenu koncepciju interesa treba proširiti elementima društvenog uticaja, kao i mogućnostima formiranja interesa u svesti naroda ne samo iz

²² *Saopštenje Ministra inostranih poslova na temu inostrane politike Republike Poljske u 2008. g.* (verzija nije zasnovana na skupštinskom stenogramu), u: <http://www.msz.gov.pl/files/ExposeMinistraSikorskiego.doc>, 7. avgusta 2008.

aspekta preduzimanja radnji visokih političkih funkcionera [vidi crtež br. 2]. Ovakvo proširenje prekoračilo bi granice tradicionalnog definisanja narodnog interesa kao interesa države. Ovo proizilazi takođe iz problema prevoda reči *national* koja na engleskom jeziku znači i državni i nacionalni, i zemaljski i narodni. Sem toga tradicionalni prilaz proizilazi iz istorijskog procesa formiranja države, dakle takođe iz teorijskih razmatranja na tu temu. Osnova je formiranje narodnih država kao koherentne strukture.²³ Neki autori definišu narodni interes, poistovećujući njegov predmetni opseg jedino sa narodom. Na primer Z. Rykiel pokušavajući da objasni razliku između ratio statusa i narodnog interesa, piše da ratio status *ne treba brkati sa narodnim interesom, jer država nije istovetna sa narodom. Narodni interes se može nazvati dobrom nešto nižeg reda nego ratio status. Suprotno ratio statusu, narodni interes obično je vezan uz interese državljana, ali ne mora se podudarati sa ratio statusom.*²⁴ Međutim G. Modelski se trudi da uopšte ne koristi pojam narodnog

interesa, jer prema njegovom mišljenju taj pojam nema proziran karakter. On tvrdi da bi ova kategorija sugerisala postojanje koherentne nacionalne zajednice sa zajedničkim interesom, što je, kako se čini, nemoguće, zbog mnogobrojnosti interesa raznih grupa u okviru države.²⁵ Otuda se J. Kukułka, analizirajući mehanizme zadovoljavanja potreba i rešavanja konflikata, služi „bezbednijim” pojmovima – interesi i egzistencijalni ciljevi, koji su prema njegovom mišljenju vezani sa tri definicijska elementa države: teritorija, stanovništvo, suverena vlast.²⁶ Oni se mogu svesti na celinu interesa, probleme bezbednosti, identiteta, adaptacije, razvoja i dr. Osim egzistencijalnih interesa autor je naveo i druge – koegzistencijalne i funkcionalne interese.²⁷ Koegzistencijalni interesi tiču se tako sastavnih delova trodelne definicije države (ovo su pre svega suverenitet i autonomnost), kako i zajedničko delovanje, uzajamnost i pozicija. Međutim funkcionalni interesi odnose se na radnje države, tj. efikasnost države, kao i njene sposobnosti, tehnološke, inovacijske i informacione

²³ Primera radi, modernistička koncepcija P. J. Taylora i C. Flinta izgrađivanja naroda zasniva se na pretpostavci, izm. ost., da je on plod države, da država „proizvodi” narod. Vidi: P. J. Taylor, C. Flint, *Political Geography*, Pearson Education Lim., Edinburgh 2000, s. 193 – 234.

²⁴ Z. Rykiel, *Podstawy geografii politycznej*, PWE, Warszawa 2006, s. 37.

²⁵ G. Modelski, *A Theory of Foreign Policy*, Praeger, London 1962, s. 70 – 72.

²⁶ J. Kukułka, *Zaspokajanie potrzeb i rozwiązywanie konfliktów w stosunkach międzynarodowych*, u: E. Haliżak, R. Kuźniar (red.), *op. cit.*, WUW, Warszawa 2006, s. 253.

²⁷ J. Kukułka, *Problemy teorii stosunków międzynarodowych*, Warszawa, 1978, s. 265.

sposobnosti. Poslednja funkcija omogućuje realizaciju dve prve, dakle ima operacijski karakter.

VLAST I NARODNI INTERES

R. A. Dahl i B. Stinebrickner analizirajući problematiku vlasti, definisali su koncepciju vlasti S. Lukesa kao relaciju u kojoj subjekat, koji vrši vlast utiče na drugi subjekat na način koji nije u skladu sa njegovim interesima.²⁸ Prema tim autorima koncepcija J. Marcha ima obrnut karakter, tj. pretpostavlja da se relacija vlasti zasniva na mogućnosti uticanja na druge, tako da bi oni postupali u skladu sa interesima vladajućih.²⁹ Može se reći da su relacije vlasti ništa drugo nego relacije posebnih interesa oba subjekta vladalačkog odnosa. Međutim Veberovu definiciju naziva se bihejvioralističko-instrumentalnom. Prvi član pretpostavlja da je odnos vlasti konfliktnog karaktera, jer se zasniva na nametanju, od strane vladajućeg interesa, koji ne mora uvek da bude istovetan sa interesom osoba na koje on utiče. Iz drugog elementa te definicije proizilazi da država poseduje neka,

zakonom sankcionisana nasilna sredstva, koja omogućuju realizaciju njenih ciljeva.

Kako se odnose ova razmatranja prema međunarodnim odnosima? Relacije snage različitog karaktera su u velikoj meri slične relaciji vlasti. Pa ipak treba podvući, da na tlu međunarodnog društva, se javlja drugačiji karakter objekata, što na kraju ostavlja traga na opisu tih relacija. Relacije snage u međunarodnoj zajednici u svojoj osnovi imaju različite interese. Možemo, dakle, govoriti o upotrebi snage, definisanoj na više načina, za realizaciju sopstvenih interesa od strane državnih subjekata. Na narodne interese formirane na taj način mogu da utiču interesi raznih grupa za pritisak (koje deluju tako globalno kako i lokalno) i sama politička rivalstva unutar države, koja se javljaju u vidu raznih političkih interesa. Raznovrsnost interesa na strani svih navedenih subjekata pokazuje da se relacije između njih moraju karakterisati izvesnim nivoom konfliktnosti. Tako kako je za Marksa kategorija interesa bila polazna tačka za analizu procesa formiranja društava i konflikata³⁰, tako je opravdana, kako se čini, pretpostavka da su procesi formiranja narodnog interesa

²⁸ R. Dahl, B. Stinebrickner, *Współczesna analiza polityczna*, Scholar, Warszawa 2007, s. 33.

²⁹ *Ibidem*, s. 34, takođe u: J. C. March, *Preferences, Power and Democracy*, u: I. Shapiro, G. Reeher (red.), *Power, Inequality and Democratic Politics*, Westview Press, Boulder, CO – London 1988, s. 51.

³⁰ L. Sobkowiak, *Konflikt polityczny – analiza pojęcia*. Tom 1, u: A. W. Jabłoński, L. Sobkowiak, *Studia z teorii polityki*. Tom 1, Wyd. UW, Wrocław 1998, s. 118 – 119.

konfliktnog karaktera. Treba istaći da interesi raznih grupa pritisaka, politički interesi i objektivne potrebe države utiču na formiranje narodnog interesa. Sve to utiče na određivanje ciljeva radnji, koje se preduzimaju tokom datih delovanja i političkih odluka u tom opsegu.

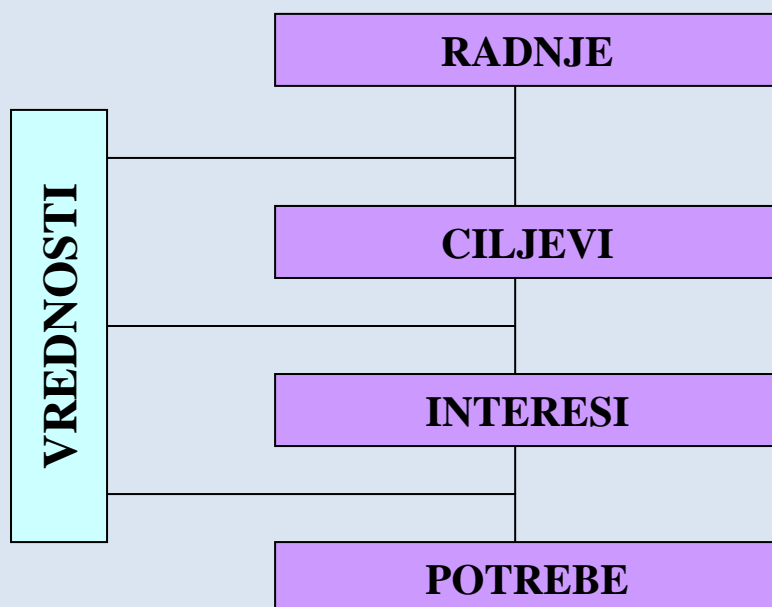
Treba obratiti pažnju na činjenicu koju je podvukao V. Udalov. Naime, interesi u odnosu na potrebe imaju subjektivan karakter, što može da proizilazi iz navedenih elemenata, koji sačinjavaju predstavljen predlog procesa formiranja narodnog interesa. Sem toga, visokim stepenom subjektivnosti karakterišu se politički interesi koji utiču na političku situaciju u državi.

ZAKLJUČAK

Pojmovi ratio status i narodni interes javljaju se u diskusiji na međunarodnom nivou, ali i u unutrašnjoj politici. Uprkos dinamičnom razvoju procesa globalizacije i transformacije tradicionalne unutrašnje politike (npr.: pojava postpolitike) treba podvući da kategorije ratio statusa i narodnog interesa još uvek predstavljaju bitan sastavni deo političke retorike. Ovo proizilazi iz praktičnosti više spomenutih kategorija u vođenju inostrane politike,

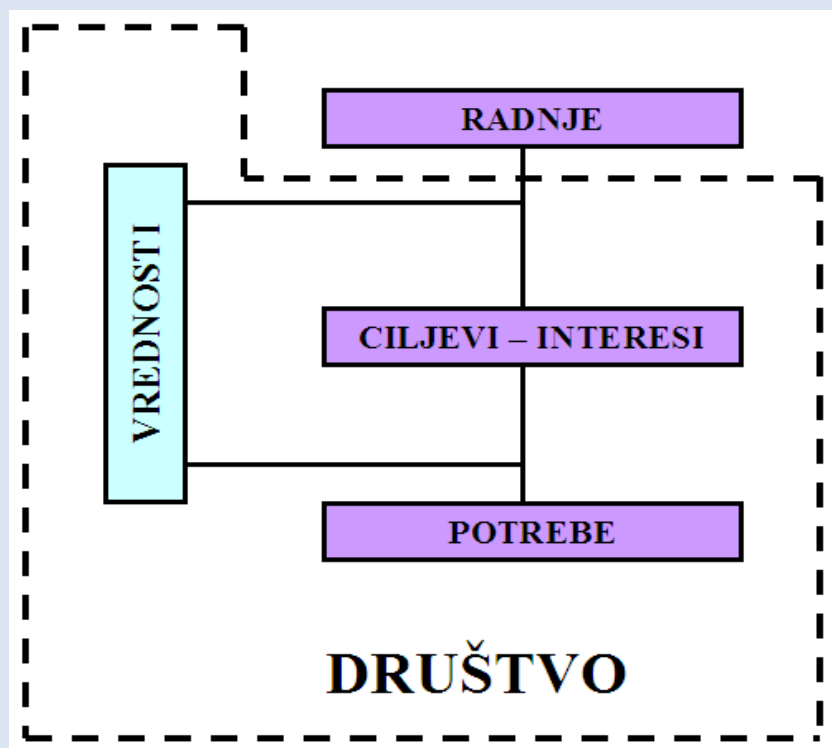
kao i politike na državnom nivou. Direktna poziv na narodni interes predstavlja bitan argument u političkoj diskusiji. Rezultat toga je taj, što je sledeća argumentacija uzaludna, jer narodni interes treba da bude prioritet za politiku i državu. Osim toga, obe kategorije ne ubrajaju se samo u praktičan politički rečnik. Prigovor da se postupi protiv narodnog interesa je i prigovor da se deluje na štetu društva. Ovo označava da su oni i dalje osnova za delovanje u međunarodnoj zajednici, kao i u sferi unutrašnje politike. Ovo čini osnovu za dalja, dublja istraživanja o teoretskim aspektima narodnog interesa ili ratio statusa.

Crtež 1.
Relacije između vrednosti i radnji, ciljeva, interesa i potreba

Izvor: V. Udalov, *National Interests and Conflict Reduction*, u: I. W. Zartman, V. A. Kremenyuk (red.), *Cooperative Security. Reducing Third World Wars*, Seracuse University Press, Seracuse New York 1995, s. 64.

Crtež 2.
Proširena analiza narodnog interesa

Izvor: Sopstvena izrada.